

Denge ve Denetleme Vazgeçilmezse, Anayasanın Neresinde?

6 Kasım 2016

Denge ve Denetleme Ağı olarak, yeni anayasa tartışmalarının gündemde olduğu 2011 yılında bir araya geldik. O günden bu yana, anayasa hakkında söz söylemeye devam ediyoruz. **Çünkü, güçlü denge denetlemenin, en önce anayasada kurulduğunu biliyoruz.**

Anayasalar devlet teşkilatı yapısının çerçevesini çizen temel metinlerdir. Devlet içindeki kurum ve organların hem yetki ve sınırları hem de aralarındaki ilişkiler, anayasanın çizdiği bu çerçeve ile belirlenip düzenlenir.

Bu düzenleme neden gereklidir? Vatandaşların temel hak ve özgürlüklerinin güçlü devlet karşısında korunması için.

Bu düzenleme neden önemlidir? Gücün ve yetkinin tek bir organ ya da kişide toplanmasının önüne geçmek için. Yani, denge denetleme'yi tesis etmek için.

Öyleyse, denge ve denetleme sistemi, anayasaların olmazsa olmazı; vazgeçilmezdir.

Denge ve denetleme sistemindeki en önemli 3 kuvvet yasama, yürütme ve yargı olarak tanımlanmıştır. Her ülke kendi toplumsal dokusuna, gereksinimlerine ve geçmişine uygun bir biçimde anayasasını şekillendirir. Bununla birlikte, **bu 3 gücün yetki alanları ve birbirleriyle ilişkilerini denge denetleme sistemini işler kılarak düzenlemek için vazgeçilmez ilke ve koşullar vardır.**

YASAMA, bir yandan müzakere içinde yasaları çıkarırken, diğer yandan da yürütmeyi denetler. Yasama organı olan Meclis, vatandaşların iradesinin temsil edildiği yerdir. Bu açıdan, Meclisin nasıl oluşacağını belirleyen seçim kanunları ve siyasi parti kanunlarının her anlamda "temsil"i temin etmesi önemlidir. Parti içi demokrasiyi garanti altına alan siyasi parti kanunları ve toplumun farklı kesimlerinin temsilini sağlayacak seçim kanunlarının varlığı, yasamanın, yürütmeyi etkin biçimde denetleyebilmesinin ön koşuludur.

YÜRÜTME, çıkarılan yasaları uygulayan organdır. Dış politika, ekonomi, sağlık, eğitim gibi alanlarda politikalar üretmek planlama yapan yürütmedir; vatandaşların hizmetlerden eşit biçimde yararlanmasını yine yürütme sağlar. Yürütmenin bütün bu işlemlerinde etkin olabilmesi için hem yargı hem de yasama denetimi altında hesap verebiliyor olması beklenir.

Bağımsız **YARGI**nın yokluğunda özgürlüklerin korunduğu demokratik bir ülkenin varlığından bahsedilemez. Yargının bağımsız olması demek, yargının sadece yasama ya da yürütme değil, hiçbir kurum, organ ya da kişinin baskısı altında kalmadan, sadece yasalara uygun bir biçimde karar verebilmesi demektir. Bunu sağlayacak çeşitli denge denetleme mekanizmaları mevcuttur. Hakimlik teminatı olarak adlandırılan, hakimlerin mesleklerini icra ederken herhangi bir baskıya maruz kalmalarını engelleyecek kurallar bütünü, bunlardan biridir. Bir diğeri ise, özellikle yüksek yargının (Anayasa Mahkemesi, Yargıtay, Danıştay ile Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu gibi) oluşumunda hangi kurumların etkili olduğudur. Birçok ülkede, atamaların tek elde toplanmasının önüne geçerek denetlenmesini sağlayacak mekanizmalar öngörülmüştür.

Yeni anayasa tartışmalarının gündemde olduğu 2011'den bu yana 5 yıl geçti. Bugün gündemde yine anayasa değişikliği var. **Denge ve Denetleme Ağı olarak 5 yıldır yaptığımız üzere, "ismimiz gibi bildiğimiz" bir gerçeğin altını tekrar çiziyor ve soruyoruz: Denge ve denetleme sistemi anayasanın vazgeçilmezidir; peki yeni anayasanın neresindedir?**